

Pitcho Womba Konga: van vluchteling tot theaterregisseur

‘Als ik het kan, dan jij ook’

Hij liet zich al opmerken in ‘Bezette stad’ en was een van de blikvangers in ‘Malcolm X’ (KVS). Na tien jaar op de planken heeft de Belgische Congolees Pitcho Womba Konga (42) nu een eerste eigen theatervoorstelling klaar. Een gesprek over Patrice Lumumba, identiteit en (beeld)taal.

ELIEN DELAERE

In de backstage van ‘t Arsenaal staat een bord met kip, quinoa en een cellofaantje erover. ‘Pitcho’, staat te lezen op de post-it die erop plakt. Het is de roepnaam waarmee de Belgisch-Congolese rapper en acteur bekend werd in Brussel. ‘Ik eet nooit voor een voorstelling’, verklaart Pitcho Womba Konga terwijl we ons naar een zolderkamer begeven voor het interview. ‘Honger drijft me.’

Gisteren ging in Mechelen *Kuzikiliza* in première, de eerste theatervoorstelling die hij zelf schreef, regisseerde en waarin hij meespeelt. En daar kwamen naar verluidt gezonde zenuwen aan te pas. Al oogt en spreekt Pitcho ontspannen. ‘Je moet weten dat ik eerder toevallig in het theater beland ben. Ook als rapper had ik geen enkele artistieke ambitie. Het is pas de laatste drie jaar dat ik mezelf als artiest zie. Tot dan dacht ik bij alles wat me overkwam: straks is het gedaan en zoek ik me een job in de supermarkt.’

Zijn levensverhaal is op zijn minst opmerkelijk. Als zesjarige kwam Womba Konga in Schaarbeek terecht omdat zijn vader als student, journalist en criticus van het Mobutu-regime het land moest ontvluchten. Zijn moeder moest hij achterlaten. In het Brussels hiphopmilieu werd hij opgemerkt door de jonge theatermaker Rosa Gasquet.

Public Enemy

‘De Britse theatermaker Peter Brook was de volgende die me uitnodigde voor een casting. Ik had geen flauw idee wie hij was. ‘Putain, jij kent Peter Brook niet?’ zelden mensen me. De reden dat ik tekende, was dat het stuk ook in New York speelde. Als puber was het mijn grote droom om naar de stad te gaan waar hiphop geboren is, maar ik was toen nog politiek vluchteling en mocht het land niet verlaten zonder papieren.’

‘Het is ook via artiesten als Pu-

Pitcho: ‘Ik weiger de knuffel-Congolees te zijn. Ik wil doen bewegen.’ © Sebastian Steviers

blie Enemy, die rapten over segregatie, dat ik me begon te interesseren in de geschiedenis van mijn thuisland. Ik leerde op school over de onafhankelijkheid van België in 1830 en de Griekse filosofen. Die denkers hebben me gemaakt tot wie ik nu ben. Via hiphop en de films van Spike Lee – een grote inspiratiebron – heb ik me pas op latere leeftijd verdiept in de ‘black history’ van Martin Luther King en Malcolm X.’

‘Maar ik weiger de knuffel-Congolees te zijn. Ik ben een doener en wil doen bewegen. Bij de eerste editie van *Congolisation* in 2010 (het jaarlijkse multiculturele festival georganiseerd door Pitcho, red.) vroeg ik me af waarom er in Brussel nergens plaats is voor Patrice Lumumba, de eerste democratisch verkozen premier van Congo.’

‘Ik begrijp niet waarom Bozar als enige voorwaarde stelde voor mijn festival dat het niet over Lumumba zou gaan’

‘Vandaag voel ik me Congolees en wil ik bakbanaan, morgen geniet ik van stoverij met friet’

Lumumba’s onafhankelijkheidspeech uit 1960 vormt de basis van *Kuzikiliza* en moest ook de basis worden van een debat op *Congolisation*. ‘Tot vandaag begrijp ik niet waarom een instelling als Bozar als enige voorwaarde stelde voor mijn festival: dat het niet over Lumumba zou gaan. Zijn dood blijft natuurlijk een omstreven verhaal, misschien zijn er nog steeds Belgische families die delen in die geschiedenis.’

Het is geen lesje geschiedenis van Congo dat Pitcho ons wil meegeven. Zijn boodschap is universeel. De voorstelling – net als *Malcolm X* doorspekt met racistische moppen – schopt de westerse, blanke wereld en geweten. Gezellig is anders. Als acteur weet Womba Konga bovendien niet altijd even goed blijf met zijn grote lijf. Maar als denker is hij revolutionair.

‘In het theater heb ik wel de kans om de boodschap van Lumumba te brengen, in mijn ogen een vredelievende boodschap die brandend actueel is. Hoe kunnen we dezelfde taal spreken – Frans en elkaar toch verkeerd begrijpen? Ook de titel verwijst daar-

naar: *Kuzikiliza* betekent ‘gehoord worden’ in het Swahili. Met mijn medespelers breakdancer Karim Kalonji en vocaal artiest Joost Maaskant ging ik op zoek naar een universele taal van beweging en geluid. Lumumba’s onafhankelijkheidsverklaring gaat niet alleen over de kolonisatie. Als hij spreekt over ‘strijders van de vrijheid’, richt hij zich ook tot mijn Marokkaanse en mijn Turkse buurman. Vrijheid is de mogelijkheid om keuzes te maken. Als mijn buurman kiest voor een job waarmee hij veel geld verdient, vecht hij evenzeer voor die keuze en voor het idee dat geld hem vrijheid schenkt. Lumumba richt zich tot iedereen die vecht voor vrijheid, voor onafhankelijkheid, of dat nu vrouwen zijn of etnische minderheden.’

Black history matters

‘Ik kies voor de vrijheid om te doen wat ik graag doe en probeer dat ook te bewaken. Dan gaat het me vooral over mensen ontmoeten en in gesprek gaan. Dankzij theater heb ik de rijkdom aan identiteiten ontdekt die in ons allemaal schillen. Vandaag voel ik me Congolees en wil ik bakbanaan, morgen geniet ik van stoverij met friet. De kracht van samenleven is dat we elkaar kunnen voeden met ideeën. Kunst is voor mij geen doel, maar een middel daarvoor. Kunst gaat niemand redden, je kan alleen jezelf redden. Ik beslis wanneer ik welke identiteit aanneem. Zodra iemand dat voor jou beslist, plaatst die je in een kooi.’

In de KVS heb ik zelf als jonge gast uit Schaarbeek de kans gekregen om te toeren, maar ik heb er ook de eerste eerste Arabier op scène zien staan. Die risico’s zie ik Franstalige instellingen, zoals het Théâtre National minder snel nemen. Enkel met die vrijheid, met carte blanche, krijg je een werkelijke weerspiegeling van onze kosmopolitische samenleving. Vandaar de ondertitel van de voorstelling: *#blackhistorymatters*. De zwarte geschiedenis heeft evenveel bestaansrecht als Shakespeare. Elk verhaal, ook dat op een tram in Molenbeek, heeft een plaats. Suprematie van verhalen bestaat niet.’

‘Dat stemt mij vandaag dan ook het gelukkigst in mijn parcours. Dat ik de boodschap kan uitsturen: als ik het kan, kan jij het ook, welke achtergrond of kleur je ook hebt. Jonge gasten overtuigen dat ondernemen werkt, is de mooiste revolutie.’

‘Kuzikiliza’, 21/10 Arsenaal Mechelen, 8-9/11 KVS Brussel, 23/11 Monty, Antwerpen, www.kvs.be/kuzikiliza

De Standaard/Cultuur 21/10/2017, bladzijden 14 & 15

All rights reserved. Gebruik and reproductie enkel mits toelating van de uitgever via De Standaard/Cultuur

